

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา

เกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม

โดยที่ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อสาธารณชนและมีผลกระทบต่อประโยชน์และความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประธานศาลฎีกา จึงออกคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในคำแนะนำนี้

“คดีสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า

(๑) คดีแพ่งที่การกระทำตามคำฟ้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์อันเนื่องมาจากการทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของชุมชน หรือระบบนิเวศ

(๒) คดีแพ่งที่โจทก์มีคำขอให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมของชุมชน

(๓) คดีแพ่งที่โจทก์มีคำขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อชดเชยมลพิษที่เกิดขึ้นหรือฟื้นฟูสภาพแวดล้อม หรือเพื่อมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไป

(๔) คดีแพ่งที่มีคำขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย หรือสิทธิใด ๆ ของโจทก์ อันเกิดจากมลพิษที่จำเลยเป็นผู้ก่อหรือต้องรับผิดชอบ

“ทรัพยากรธรรมชาติ” หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชป่า น้ำ อากาศ ดิน แร่ธาตุ และพลังงานตามธรรมชาติ

“สิ่งแวดล้อม” หมายความว่า สิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

“มลพิษ” หมายความว่า มลพิษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ข้อ ๒ คดีสิ่งแวดล้อมตามข้อ ๑ อาจเกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติ หรือประกาศของคณะปฏิวัติ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือมลพิษ

ข้อ ๓ สิทธิที่จะฟ้องคดีสิ่งแวดล้อม ให้คำนึงถึงสิทธิของบุคคลที่จะได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งสิทธิที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ศาลพึงพิจารณาว่าบุคคลที่มีภูมิลาเนาอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่มีการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมโดยผิดกฎหมายได้ถูกโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว และอาจขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ผู้กระทำการดังกล่าวระงับ หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมได้

ข้อ ๔ คดีสิ่งแวดล้อมตามข้อ ๑ (๓) ที่ต้องใช้เวลาในการแสดงความเสียหาย หากตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเชื่อได้ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นในอนาคต โจทก์อาจขอให้จำเลยระงับการกระทำใด ๆ เพื่อป้องกันความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือมลพิษที่จะเกิดขึ้นก็ได้

ข้อ ๕ คดีสิ่งแวดล้อมตามข้อ ๑ (๔) ที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าในขณะที่ยื่นฟ้อง โจทก์ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายแล้วแม้จะยังไม่ปรากฏอาการที่ผิดปกติใด ๆ ก็ตาม พึงพิจารณาว่าโจทก์อาจเรียกร้องค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษาติดตามอาการป่วยหรือขอให้ศาลมีคำสั่งระงับการกระทำใด ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพอนามัยของโจทก์

ข้อ ๖ ศาลพึงใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหลักในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้เชี่ยวชาญร่วมในการไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้

ข้อ ๗ เพื่อประโยชน์แห่งการคุ้มครองรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ ในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ศาลพึงชักถามพยานเพิ่มเติม หรือเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์

ข้อ ๘ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงของคดีโดยชัดแจ้ง ศาลพึงนำวิธีพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ การเดินเผชิญสืบ การสืบพยานไว้ล่วงหน้า หรือวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา มาใช้ให้มากขึ้น

ข้อ ๙ ในการพิจารณาคดี ศาลควรขอให้ผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การเก็บตัวอย่างของทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม การตรวจวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อประกอบการพิจารณาและการใช้ดุลพินิจโดยเฉพาะในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) สาเหตุของการเกิดและผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัย

(๒) ความเสียหายและค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ค่าใช้จ่ายในการขจัดมลพิษหรือฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติหรือระบบนิเวศที่เสียไป

(๓) มาตรการเพื่อป้องกัน คุ้มครอง รักษาหรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ

ข้อ ๑๐ ในการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญศาลพึงพิจารณาถึงความเป็นที่ยอมรับของหลักการและทฤษฎีที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ โอกาสผิดพลาดทางวิทยาศาสตร์ ความรู้และประสบการณ์ของพยาน ประวัติการทำงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี หรือประโยชน์ส่วนได้เสียในผลของคดี

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเพื่อกำหนดมาตรการเพื่อป้องกัน คุ้มครองรักษา หรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ ศาลควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ ประโยชน์ของสาธารณะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อ ชีวิตหรือสุขภาพอนามัยของบุคคล สิทธิในสิ่งแวดล้อมของชนรุ่นหลัง และหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อ ๑๒ ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามคำแนะนำนี้ให้สำนักงานศาลยุติธรรมดำเนินการ ให้มีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ และออก ประกาศกำหนดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานทางธุรการคดีที่จำเป็นแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี สิ่งแวดล้อมได้

ข้อ ๑๔ บรรดาคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลก่อนวันที่ออกคำแนะนำนี้ หากศาล เห็นสมควร จะนำวิธีการตามคำแนะนำนี้ไปใช้ได้

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

สบโชค สุขารมณ

ประธานศาลฎีกา